

**Πνευματική ιδιοκτησία και
διατήρηση άυλης πολιτιστικής
κληρονομιάς
στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης**

Μαρία Γ. Σινανίδου, Int. IP L.M.
Certified Mediation Advocate
Επιστημονική Συνεργάτης ΟΠΙ
Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια

Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς
26-09-2024 | Νομισματικό Μουσείο

Δημιουργία πολιτιστικών αγαθών   Διατήρηση άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

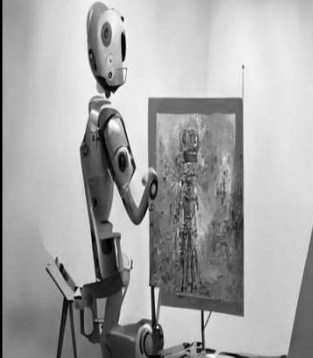
Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας   Τεχνητή Νοημοσύνη

Τι είναι ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ;

Το δικαίωμα που έχει ο δημιουργός ενός πρωτότυπου πνευματικού έργου πάνω σε αυτό, δηλ. το δικαίωμα που του δίνει τη δυνατότητα να ελέγχει τη χρήση του έργου του.

Τι προστατεύει το δικαίο της πνευματικής ιδιοκτησίας;

Κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιουργήμα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή.

Ενδεικτική (όχι περιοριστική) απαρίθμηση προστατευόμενων έργων.

ΕΙΔΗ ΕΡΓΩΝ (ενδεικτικά)

- τα γραπτά ή προφορικά κείμενα
- οι μουσικές συνθέσεις, με κείμενο ή χωρίς
- τα θεατρικά έργα, με μουσική ή χωρίς
- οι χορογραφίες και οι παντομίμες
- τα οπτικοακουστικά έργα
- τα έργα των εικαστικών τεχνών, στα οποία περιλαμβάνονται τα σχέδια, τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, τα χαρακτικά έργα και οι λιθογραφίες
- τα αρχιτεκτονικά έργα
- οι φωτογραφίες
- τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών
- οι εικονογραφήσεις
- οι χάρτες
- βάσεις δεδομένων
- προγράμματα η/υ (π.χ. εφαρμογές)

Συμφώνη με τη Σύμβαση της UNESCO για τη Διαφύλαξη της Αυλής Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2003)

Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά => «οι πρακτικές, αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις και τεχνικές - καθώς και τα εργαλεία, αντικείμενα, χειροτεχνήματα και οι πολιτιστικοί χώροι που συνδέονται με αυτές και τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και, κατά περίπτωση, τα άτομα αναγνωρίζουν ότι αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους»

Εθνικό Ευρετήριο Αυλής Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας

Διατήρηση άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

α. 46 ν. 3828/2002 για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (κωδικοποίηση ν. 4858/2021 **ΦΕΚ 228/Α/19-11-21**)

• δικαίωμα του Δημοσίου επί της πολιτιστικής κληρονομιάς

• ΚΥΑ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/ 356481/254593/7509/2927/2019 (ΦΕΚ 2812/Β/4-7-2019): Όροι, προϋποθέσεις, διαδικασίες και καθορισμός των οργάνων χορήγησης άδειας παραγωγής, αναπαραγωγής και διάδοσης στο κοινό, με οποιονδήποτε τρόπο και μέσο, αντιγράφων και απεικονίσεων μνημείων που ανήκουν στο Δημόσιο.

Πρωτοτυπία

- Όχι σύγχυση με καινοτομία του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας
- Συνδέεται με τον τρόπο έκφρασης μιας ιδέας
- Αισθητική και καλλιτεχνική αξία αδιάφορη

Ποια έργα είναι πρωτότυπα;

ΔΕΕ

το έργο θα πρέπει να αποτελεί το αποτέλεσμα της προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού ('author's own intellectual creation').

Αντανάκλαση της προσωπικότητας του δημιουργού υπό την έννοια ότι ο δημιουργός σφραγίζει το έργο με το προσωπικό του άγγιγμα και να εκφράζει τις ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές του κατά την παραγωγή του έργου του.

('free and creative choices')

Τι ΔΕΝ προστατεύει το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας;

- οι ιδέες
  - οι διαδικασίες
  - οι μέθοδοι λειτουργίας
  - οι μαθηματικές έννοιες
  - τα απλά γεγονότα (facts) ή στοιχεία,
  - οι εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης,
  - νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα).
- το έργο, η δημιουργία του οποίου υπαγορεύεται και διέπεται αποκλειστικά από τεχνικούς κανόνες (εκτός αν ο δημιουργός αποδείξει την παρεμβολή της δικής του δημιουργικότητας για την επίτευξη του τελικού δημιουργικού αποτελέσματος).

Διάρκεια προστασίας έργου με δικαίωμα ΠΙ

Ποιος είναι ο δικαιούχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας;

- Ο δημιουργός ή οι δημιουργοί του έργου (όνομα πάνω στο έργο)
- Έργα συνεργασίας, συλλογικά και σύνθετα έργα
- Μισθωτός - δημιουργός στον ιδιωτικό τομέα
- Μισθωτός- δημιουργός στο Δημόσιο
- Έργο κατά παραγγελία

Το ΜΕΓΑΛΟ ερώτημα:

Μπορούν τα έργα που δημιουργούνται με ΤΝ να θεωρηθούν ότι συνιστούν πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα;

Το δεύτερο (πιο) ΜΕΓΑΛΟ ερώτημα:

Αν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική, τότε ΠΟΙΟΣ θεωρείται ο δημιουργός αυτών των έργων;

...και άρα ο (αρχικός) δικαιούχος δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας;;

Οδηγία 2019/790 (Copyright Directive)

Πράξη για την ΤΝ (AI Act) - (Κανονισμός 2024/1689)

**Εξαιρέσεις/περιορισμοί
του δικαιώματος
πνευματικής ιδιοκτησίας;**

Άρθρο 21⁴ ν. 2121/1993: - Εξαιρέση της αναπαραγωγής έργων με σκοπό την εξόρυξη κειμένων και δεδομένων για σκοπούς επιστημονικής έρευνας και αποκλεισμός αντίθετων συμβατικών ρυθμίσεων

2. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας με σκοπό τη διεξαγωγή εξόρυξης κειμένων και δεδομένων για σκοπούς επιστημονικής έρευνας που πραγματοποιείται από ερευνητικούς οργανισμούς και **ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς**. Η εξόρυξη κειμένων και δεδομένων επιτρέπεται σε υλικό στο οποίο οι ερευνητικοί οργανισμοί και τα **ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς** έχουν νόμιμη πρόσβαση.

3. Αντίγραφα έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που δημιουργούνται σύμφωνα με την παρ. 2 αποθηκεύονται με την ευθύνη του ερευνητικού οργανισμού και του **ιδρύματος πολιτιστικής κληρονομιάς** με κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας και μπορούν να φυλάσσονται για σκοπούς επιστημονικής έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της επαλήθευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Ως «εξόρυξη κειμένων και δεδομένων» νοείται κάθε **αυτοματοποιημένη αναλυτική τεχνική** που αποσκοπεί στην ανάλυση κειμένων και δεδομένων σε ψηφιακή μορφή **με στόχο** την παραγωγή πληροφοριών, όπως προτύπων, τάσεων και συσχετισμών.

α. 21⁴ ν. 2121/1993

5. Οι δικαιούχοι, οι ερευνητικοί οργανισμοί και τα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς καθορίζουν **κοινά αποδεκτές βέλτιστες πρακτικές** σχετικά με την εφαρμογή της υποχρέωσης και των μέτρων που προβλέπονται. Οι πρακτικές αυτές κοινοποιούνται αμελλητί στον ΟΠΙ και αναρτώνται στην ιστοσελίδα του.

Α. 22Α ν. 2121/1993 - Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

1. Επιτρέπεται στα **ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς** της περ. γ) της παρ. 1 του άρθρου 21⁴*, καθώς και σε τρίτα μέρη, που ενεργούν για λογαριασμό τους και υπό την ευθύνη τους, η δημιουργία αντιγράφων έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας, που βρίσκονται μόνιμα στις συλλογές των ιδρυμάτων αυτών, σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο αποκλειστικά για τους σκοπούς της διατήρησης των εν λόγω έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας και στον βαθμό που απαιτείται για την εν λόγω διατήρηση.

2. Κάθε συμβατική ρύθμιση αντίθετη προς την εξαίρεση που προβλέπεται στην παρ. 1 είναι άκυρη.

* γ) τα «**ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς**» νοείται πρώτη στο κοινό θεμέλιο ή μοναχία, παρτί ή ίδρυμα εκπαιδευτικής ή ανθρωπιστικής κληρονομιάς.

α. 2 παρ. 1 Σύμβαση Βέρνης: - ενδεικτική λίστα

Γενικά θεωρείται ότι ο ορισμός της έννοιας του 'έργου' στη Σύμβαση της Βέρνης εμπεριέχει προϋπόθεση ανθρώπινης δημιουργίας με το πνεύμα.

Ωστόσο αυτή η προϋπόθεση δεν αποκλείει δημιουργίες/έργα που έχουν πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια μηχανής (βλ. έργα φωτογραφίας, ο/α).

Έννοια του ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ (Σύμβαση Βέρνης)

Δεν υπάρχει ορισμός, ωστόσο:

γράμμα και ιστορικό πλαίσιο Σύμβασης:
δημιουργός και δημιουργίες αναφέρονται σε δημιουργίες από φυσικό πρόσωπο

Επιπλέον επιχειρήματα:

- ▣ αναγνώριση ηθικού δ/ματος
- ▣ ΑΡΘΡΟ 27 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαιρέται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της.
2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντά του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του.

Η ρύθμιση της μηχανικής μάθησης στην Οδηγία 2019/790 για την ΠΙ στην ΨΕΑ

Προβλέπεται γενική εξαίρεση που καλύπτει χρήση έργων για σκοπούς εξόρυξης κειμένων και δεδομένων - > μηχανική μάθησης (α. 4 Οδηγίας 2019/790, α. 21B ν. 2121/1993)

Δυνατότητα περιορισμού / διατήρησης δικαιώματος για εξόρυξη κειμένων και δεδομένων - opt out

Μονομερείς δηλώσης επιφύλαξης δικαιώματος

Μηχαναγνώσιμα μέσα για online περιεχόμενο (α. 21B παρ. 1 ν. 2121/1993)

Δεν καλύπτει μηχανική μάθηση για επιστ. έρευνα = αναπόφευκτη εξαίρεση α. 3 Οδηγίας 2019/790 = α. 21^α παρ. 2-4 ν. 2121/1993

AI Act (Πράξη για την ΤΝ)

Η πράξη της ΕΕ για την ΤΝ είναι το πρώτο νομοθέτημα για την τεχνητή νοημοσύνη, ένα κανονιστικό πλαίσιο που έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι τα συστήματα ΤΝ είναι ασφαλή και ότι σέβονται τη νομοθεσία, τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αξίες της ΕΕ.

Τμήμα 2 της Πράξης - Υποχρεώσεις των παρόχων μοντέλων ΤΝ γενικού σκοπού
Άρθρο 53 Υποχρεώσεις των παρόχων μοντέλων ΤΝ γενικού σκοπού

1. Οι πάροχοι μοντέλων ΤΝ γενικού σκοπού: [...] γ) εφαρμόζουν πολιτική για τη συμμόρφωση με το ενωσιακό δίκαιο περί πνευματικής ιδιοκτησίας και των συναφών δικαιωμάτων, ιδίως δε για τον εντοπισμό και τη συμμόρφωση, μεταξύ άλλων μέσω προηγμένων τεχνολογιών, με τη διατήρηση των δικαιωμάτων που εκφράζεται δυνάμει του α. 4 παρ. 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790

Πράξη για την ΤΝ προωθεί το κανονιστικό πλαίσιο για την ΤΝ με μια σειρά από ειδικούς στόχους:

1. να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα ΤΝ που διατίθενται στην αγορά και χρησιμοποιούνται είναι ασφαλή και τηρούν την ισχύουσα νομοθεσία για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αξίες της ΕΕ
2. να διασφαλιστεί ασφάλεια δικαίου για τη διευκόλυνση των επενδύσεων και της καινοτομίας στον τομέα της ΤΝ
3. να διασφαλιστεί η διακυβέρνηση και η αποτελεσματική επιβολή της ισχύουσας νομοθεσίας για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις απαιτήσεις ασφάλειας που εφαρμόζονται στα συστήματα ΤΝ
4. να διευκολυνθεί η ανάπτυξη ενιαίας αγοράς για τα νόμιμα ασφαλή και αξιόπιστα συστήματα ΤΝ και να προληφθεί ο κατακερματισμός της αγοράς

Ωστόσο: Η πράξη **ΔΕΝ ΑΣΚΗΣΕΙΤΑΙ ΜΕ ΚΑΙ ΔΕΝ ΠΥΝΕΙ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ** ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΙ

Πράξη για την ΤΝ

Απαγορεύει ορισμένες πρακτικές ΤΝ που ενέχουν απαράδεκτους κινδύνους

Θέτει υποχρεωτικές απαιτήσεις για συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου

Θέτει υποχρεώσεις διαφάνειας για μοντέλα ΤΝ γενικού σκοπού – μεγάλα μοντέλα παραγωγικής ΤΝ (πχ ChatGTP)

Πράξη για την ΤΝ δεν είναι νομοθέτημα του δικαίου της ΠΙ περιλαμβάνει όμως διατάξεις που φαίνεται ότι αναγνωρίζονται οι προκλήσεις που φέρνει η ανάπτυξη μοντέλων ΤΝ.

Η όποια μελλοντική ρύθμιση δεν θα πρέπει να θέσει σε μειονεκτική θέση τον δημιουργό και να του στερήσει τα ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ και ΗΘΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ της δημιουργίας.

Να διατηρηθεί το ενδιαφέρον στην αξία του ανθρώπου και στην ανθρώπινη δημιουργικότητα.

Όφελος και για την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου.

Σας ευχαριστώ

Μαρία Γ. Σινανίδου, Int. IP L.M.
Certified Mediation Advocate
Επιστημονική Συνεργάτης ΟΠΙ
Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια

Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς
26-09-2024 | Νομισματικό Πουαέτο